

УДК 616-005:312.6.003.12

Н.О. ТЕРЕНДА

ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ЗАХВОРЮВАНОСТІ ТА ПОШИРЕНОСТІ ХВОРОБ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Мета: вивчити динаміку показників поширеності та захворюваності населення України внаслідок хвороб системи кровообігу (ХСК) у регіональному аспекті протягом 1996–2013 років та спрогнозувати їх зміни до 2020 року.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження слугували дані Центру медичної статистики МОЗ України про рівень первинної захворюваності та поширеності ХСК серед населення України. У роботі використано епідеміологічний, демографічний, статистичний методи дослідження.

Результати. Використовуючи метод демографічного районування, проведено оцінку змін поширеності та захворюваності ХСК в Україні та окремих її районах протягом 1996–2013 років. Спрогнозовано тенденцію подальшого зростання ХСК, як в Україні, так і в деяких її районах.

Висновки. Протягом останніх 17 років в Україні істотно зросла поширеність (у 2,7 разу) та захворюваність (у 1,7 разу) ХСК. Найбільше ці показники змінилися у Південному районі України. Прогнозні показники щодо поширеності та захворюваності ХСК свідчать про тенденцію їх зростання, особливо у Південно-Східному та Південному районах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: хвороби системи кровообігу, поширеність, первинна захворюваність, прогноз.

Охорона та зміцнення здоров'я населення країни є одним із пріоритетних завдань системи охорони здоров'я в розвинутих країнах світу. Одна із складових цього процесу – скорочення поширеності хронічних неінфекційних захворювань, серед яких найбільшу проблему становлять хвороби системи кровообігу (ХСК). Саме ця патологія, посідаючи перше місце за поширеністю в Україні, значною мірою обумовлює несприятливу демографічну ситуацію, впливаючи на тривалість і якість життя населення країни.

Внаслідок ХСК Україна щорічно втрачає 500 тис. населення. Протягом 1991–2011 рр. показник смертності від цих хвороб в Україні зріс з 488,0 до 965,9 на 100 тис., тобто вдвічі. Смертність від хвороб системи кровообігу в Україні перевищує середньоєвропейський показник у два, а окремих країн – у 3,5 разу [2;3;6;7]. Серцево-судинна патологія займає перше місце у структурі первинної інвалідності дорослого населення, частка якої перевищує 26%. Щорічно в Україні стають інвалідами внаслідок ХСК близько 14–15 осіб з кожних 10 тис. дорослих [4;5].

Мета роботи – вивчити динаміку показників поширеності та захворюваності населення України хворобами системи кровообігу у регіональному аспекті протягом 1996–2013 років та спрогнозувати їх зміни до 2020 року.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності Центру медичної статистики МОЗ України про рівень первинної захворюваності та поширеності хвороб системи кровообігу серед населення України.

У дослідженні використано демографічне районування [1;7]. Територіальною одиницею вибрано адміністративні області за такими ознаками, як показники відтворення населення та його віково-статевий склад, чисельність, особливості розміщення, розміри території. Виділено п'ять районів: Західний, Центральний, Північно-Східний, Південно-Східний та Південний. Західний включав Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку області; Центральний – Вінницьку, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Хмельницьку і Черкаську області; Північно-Східний – Полтавську, Сумську і Чернігівську; Південний – АР Крим, Миколаївську, Одеську і Херсонську області; Південно-Східний – Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Луганську і Харківську області.

У роботі використано епідеміологічний, демографічний методи дослідження. Статистична обробка аналізів результатів дослідження проводилася із застосуванням комп'ютерних статистичних пакетів програм Statistica 6.0 та Microsoft Excel.

Результати дослідження та їх обговорення. На першому етапі дослідження було вивчено та згруповано дані щодо поширеності та первинної захворюваності хвороб системи кровообігу у регіональному аспекті протягом 1996–2013 років.

Загальна захворюваність ХСК в Україні зросла у 2013 р. порівняно із 1996 р. у 2,7 разу. Районні особливості зростання поширеності ХСК полягають в істотному зростанні її у Південному районі з 23443,6 до 72311,2 на 100 тис. населення (у 3,0 рази) та у Західному з 22742,7 до 66429,6 на 100 тис. населення (у 2,9 разу). У Північно-Східному районі спостерігається найменше зростання загальної захворюваності ХСК

© Н.О. Теренда, 2014

з 28161,5 на 100 тис. населення у 1996 р. до 69257,8 на 100 тис. населення у 2013 р. (2,4 разу) (табл. 1).

Проте при детальнішому аналізі можна відмітити певну особливість. У Західному районі, незважаючи на істотне збільшення загальної захворюваності порівняно із 1996 р. (у 2,9 разу), спостерігаються менші показники поширеності

ХСК порівняно із загальноукраїнськими – 66429,6 на 100 тис. населення та 70089,1 на 100 тис. населення відповідно (94,8%). У Південному районі, навпаки, спостерігається переважання загальної захворюваності ХСК щодо її загальноукраїнських показників (відповідно 72311,2 на 100 тис. населення та 70089,1 на 100 тис. населення – 103,2%).

Таблиця 1. Динаміка поширеності хвороб системи кровообігу в Україні за період 1996–2013 рр. (на 100 тис. населення)

Територія	1996	2000	2005	2010	2013
Україна	25672,1	36322,0	61552,5	68687,3	70089,1
Південний район	23443,6	34454,6	59390,8	70467,2	72311,2
Центральний район	28458,6	40158,4	63319,6	71137,5	73284,3
Західний район	22742,7	33093,2	57038,1	65074,5	66429,6
Південно-Східний район	25150,4	36410,1	62592,9	68772,7	69957,9
Північно-Східний район	28161,5	37074,4	63201,6	67571,2	69257,8

Серед областей можна відмітити найбільше зростання поширеності ХСК у Херсонській – з 19240,9 на 100 тис. населення до 74916,3 на 100 тис. населення (3,9 разу), Рівненській – з 18223,7 на 100 тис. населення до 62561,5 на 100 тис. населення (3,4 разу) та Івано-Франківській – з 19767,7 на 100 тис. населення до 66048,7 на 100 тис. населення (3,3 разу) областях. Найменші темпи збільшення загальної захворюваності ХСК в Україні за досліджуваний період спостерігалися у Сумській – з 30318,3 на 100 тис. населення до 62866,5 на 100 тис. населення (2,1 разу), Донецькій – з 29725,8 на 100 тис. населення до 70566,3 на 100 тис. населення (2,4 разу), Чернігівській – з 27915,9 на 100 тис. населення до 67212,7 на 100 тис. населення (2,4 разу) областях.

Подібні тенденції спостерігалися і при вивченні динаміки первинної захворюваності ХСК в Україні протягом 1996–2013 років.

Так, первинна захворюваність ХСК збільшилася в Україні в 2013 р. у 1,7 разу порівняно із 1996 роком. Найбільше вона зросла у Південному – з 2994,8 на 100 тис. населення до 6184,4 на 100 тис. населення (2,1 разу) та Південно-Східному – з 3007,3 на 100 тис. населення до 5658,8 на 100 тис. населення (1,9 разу) районах. Найменше змінилися показники первинної захворюваності у Північно-Східному – з 3571,0 на 100 тис. населення до 5013,5 на 100 тис. населення (1,4 разу) та Центральному – з 3567,0 на 100 тис. населення до 5399,7 на 100 тис. населення (1,5 разу) районах. При цьому первинна захворюваність у Південному районі у 1996 р. була нижчою порівняно із загальноукраїнськими даними відповідно 2994,8 на 100 тис. населення і 3329,4 на 100 тис. населення (90%), а у 2013 р. уже перевищувала їх (відповідно 6184,4 на 100 тис. населення і 5823,1 на 100 тис. населення – 106,2%) (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка захворюваності хворобами системи кровообігу в Україні за період 1996–2013 рр. (на 100 тис. населення)

Територія	1996	2000	2005	2010	2013
Україна	3329,4	5596,8	6178,0	6108,8	5823,1
Південний район	2994,8	4907,1	5648,1	6542,2	6184,4
Центральний район	3567,0	5470,7	5470,0	5490,8	5399,7
Західний район	3783,8	5958,8	6815,6	6538,6	5963,4
Південно-Східний район	3007,3	4380,8	6255,2	6015,2	5658,8
Північно-Східний район	3571,0	5413,1	5270,8	4926,5	5013,5

При оцінюванні динаміки первинної захворюваності ХСК за областями України за досліджуваний період виявлено істотне зростання патології у Львівській – з 2240,3 на 100 тис. населення до 6158,8 на 100 тис. населення (2,7 разу), Ми-

колаївській – з 2943,2 на 100 тис. населення до 7617,8 на 100 тис. населення (2,6 разу) та Харківській – з 2723,1 на 100 тис. населення до 6982,1 на 100 тис. населення (2,6 разу) областях. Найменше зросла первинна захворюваність

протягом 1996–2013 рр. у Закарпатській – з 6153,4 на 100 тис. населення до 6236,0 на 100 тис. населення (101,4%), Київській – з 4457,8 на 100 тис. населення до 5012,8 на 100 тис. населення (112,5%) та Чернівецькій областях – з 4494,5 на 100 тис. населення до 5273,9 на 100 тис. населення (117,3%).

Другим етапом дослідження стало прогнозування динаміки поширеності та захворюваності ХСК в Україні та по районах до 2020 року (рис. 1, 2).

Прогнозні дані свідчать про тенденцію зростання поширеності ХСК в Україні. Так, загальноукраїнські показники поширеності ХСК прогнозовано зростуть

з 70089,1 на 100 тис. населення 2013 р. до 98226,4 на 100 тис. населення у 2020 р. (+40,1%). У двох інших районах, де спостерігається найістотніше зростання загальної захворюваності ХСК за досліджуваний період, прогнозуються такі зміни. У Південному районі показник зміниться з 72311,2 на 100 тис. населення до 101650,1 на 100 тис. населення (+40,6%), у Західному – з 66429,6 на 100 тис. населення до 93501,3 на 100 тис. населення (+40,8%), у Південно-Східному районі – з 69957,9 на 100 тис. населення до 99450,5 на 100 тис. населення (+42,2%) (рис. 1).

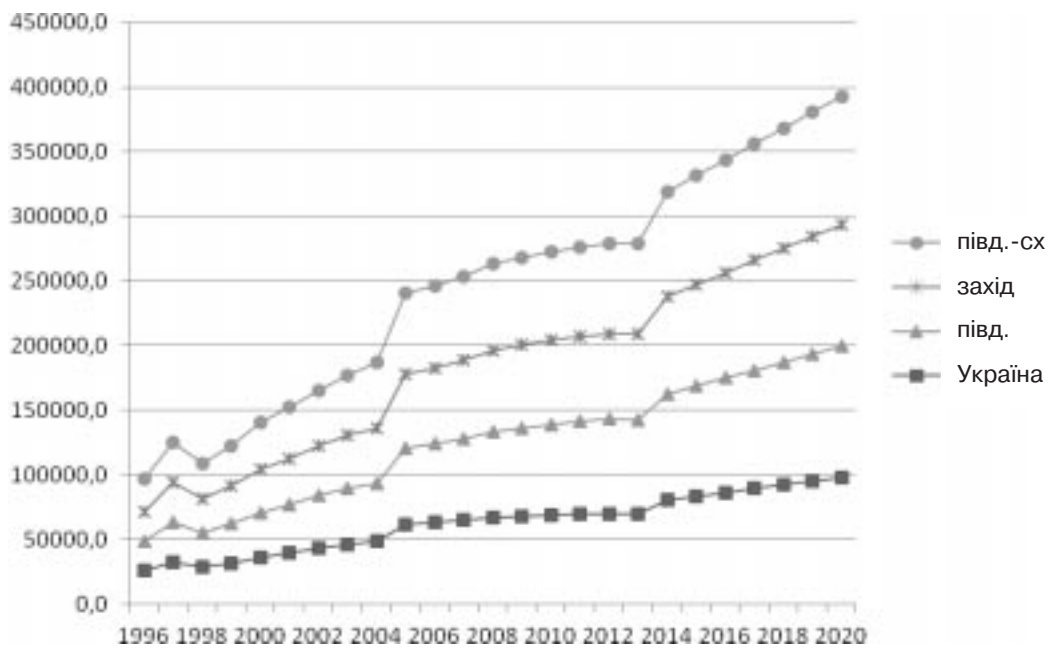

Рис. 1. Прогноз поширеності ХСК в Україні та районах до 2020 року (на 100 тис. населення)

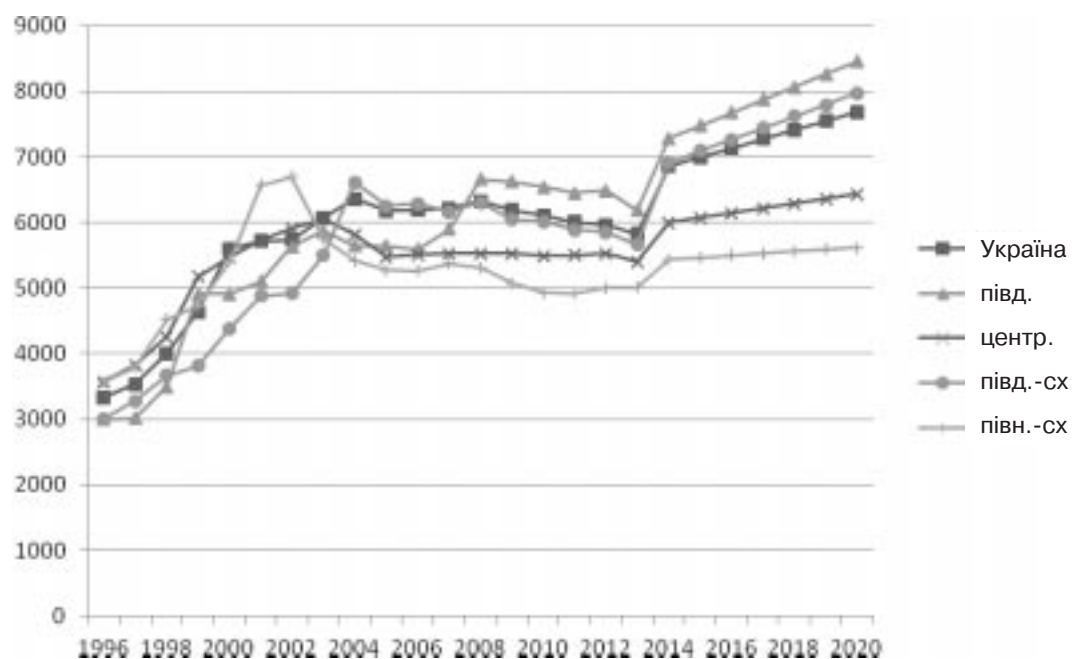

Рис. 2. Прогноз захворюваності ХСК в Україні та районах до 2020 року (на 100 тис. населення)

Висновки

1. Поширеність ХСК в Україні зросла у 2013 р. порівняно із 1996 р. у 2,7 разу. Найістотніше вона збільшилася у Південному (у 3,0 рази) та Західному (у 2,9 разу) районах України.

2. Захворюваність ХСК збільшилася в Україні у 2013 р. у 1,7 разу порівняно із 1996 роком. Найбільше вона зросла у Південному (у 2,1 разу) та Південно-Східному (у 1,9 разу) районах.

3. Прогнозовано поширеність ХСК в Україні до 2020 р. зросте на 40,1%. Найбільше зростання

очікується у Південно-Східному (42,2%), Західному (40,8%) та Південному (40,6%) районах.

4. Первинна захворюваність ХСК прогнозовано збільшиться в Україні на 32,0%, у Південно-Східному районі – на 40,8%, у Південному – на 36,7%.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні динаміки захворюваності та поширеності основних захворювань серцево-судинної системи в Україні та їх прогноз.

Список літератури

1. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрямки протидії / НАН України. Ін-т економіки; за ред. Тешенко. – К., 2001. – 560 с.
2. Дячук Д. Д. Щодо захворюваності дорослого населення України на неінфекційні хвороби / Д. Д. Дячук // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2011. – № 1. – С. 5–9.
3. Корнацький В. М. Проблеми здоров'я та продовження тривалості життя населення України / В. М. Корнацький // Укр. мед. часопис. – 2008. – № 5 (67) – IX-X. – С. 83–87.
4. Кречотень О. М. Медико-соціальні проблеми економічно активного населення України / О. М. Кречотень // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2010. – № 4. – С. 64–67.
5. Пархоменко Г. Я. Характеристика здоров'я населення працездатного віку / Г. Я. Пархоменко, Г. В. Курчатов, В. В. Бідний // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2011. – № 3. – С. 10–14.
6. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2011 рік. – К., 2012. – 440 с.
7. Яценко Ю. Б. Динаміка захворюваності та смертності внаслідок хвороб системи кровообігу в Україні у регіональному аспекті / Ю. Б. Яценко, Н. Ю. Кондратюк // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2012. – № 3. – С. 25–29.

ПРОГНОСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ И РАСПРОСТРАНЕННОСТИ БОЛЕЗНЕЙ СИСТЕМЫ КРОВООБРАЩЕНИЯ

Н.А. Теренда

ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины»

Цель: изучить динамику показателей распространенности и заболеваемости населения Украины вследствие болезней системы кровообращения (БСК) в региональном аспекте на протяжении 1996–2013 годов и спрогнозировать их изменения до 2020 года.

Материалы и методы. Материалом исследования послужили данные Центра медицинской статистики Минздрава Украины об уровне первичной заболеваемости и распространенности БСК среди населения Украины. В работе использованы эпидемиологический, демографический, статистический методы исследования.

Результаты. Используя метод демографического районирования, проведена оценка изменений распространенности и заболеваемости БСК в Украине и отдельных ее районах в течение 1996–2013 годов. Спрогнозировано тенденцию дальнейшего роста БСК, как в Украине, так и в определенных ее районах.

Выводы. В течение последних 17 лет в Украине существенно возросла распространенность (в 2,7 раза) и заболеваемость (в 1,7 раза) БСК. Всего эти показатели изменились в Южном районе Украины. Прогнозные показатели по распространенности и заболеваемости БСК свидетельствуют о тенденции их увеличения, особенно в Юго-Восточном и Южном районах Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: болезни системы кровообращения, распространенность, первичная заболеваемость, прогноз.

PROGNOSTIC ESTIMATION OF INCIDENCE AND PREVALENCE OF DISEASES OF CIRCULATORY SYSTEM

N.O. Terenda

SHEI "Ternopil State Medical University named after I. Gorbachevskiy Ministry of Health of Ukraine"

Purpose: to study dynamics of indicators of prevalence and morbidity of the population of Ukraine due to cardiovascular diseases (CVD) in regional aspect during 1996–2013 years and forecast their changes in 2020.

Materials and methods. As research materials were used the data of Center of Health Statistics of the Ministry of Health of Ukraine on the level of primary incidence and prevalence CVD among the population of Ukraine. In work epidemiological, demographic, statistical methods of research are used.

Results. Using the method of demographic division estimation of changes in prevalence and incidence of CVD in Ukraine and its separate regions for 1996–2013 years has been spent. It is predicted tendency of further growth CVD, both in Ukraine and in some districts.

Conclusions. Over the last 17 years in Ukraine prevalence and morbidity of CVD has significantly increased – 2,7 times and 1,7 times accordingly. More of these indicators have changed in Southern region of Ukraine. Projected figures on prevalence and incidence CVD indicate a tendency of their growth, especially in Southeast and Southern regions.

KEY WORDS: **cardiovascular diseases, prevalence, primary incidence, forecast.**

Рукопис надійшоа до редакції: 10.11.2014 р.

Відомості про автора:

Теренда Наталія Олександрівна – к.мед.н., доцент кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я з медичною статистикою ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»; тел.: +38(0352)-52-72-33.